

Техният корен е в Белоградчик

Лозан Стрелков (1912-1981)

Лозан Стрелков (псевдоним на Лозан Иванов Богданов) е роден в село Скомля, Белоградчишко. Той е известен публицист, поет и драматург, работил активно в течение на няколко десетилетия. Първата му книга е поемата „Бент“ (1937), последвана от стихосбирката „Тревога“ (1940). През 1949 г. с неговата драма „Разузнаване“ е открит театралният сезон на Народния театър „Кръстю Сарафов“ в София. За тази пиеса Лозан Стрелков е удостоен с най-високото по това време държавно отличие – лауреат на Димитровска награда. Следват драмите „Часът на щастието“, „Няма сто истини“, „Среща“, „Човекът от досието“, „Пътуване към истината“ и редица други. Негови пиеси са преведени и поставяни в чуждестранни театри.

Лозан Стрелков е заемал отговорни постове през епохата на социализма. Бил е кореспондент на БТА в Париж (1946-1947), главен редактор на вестник „Литературен фронт“ (1949-1962), а след това (1962-1981) до края на живота си е генерален директор на БТА. Той е рекордьор като ръководител на БТА – цели деветнадесет години.

Творчеството на Лозан Стрелков е фокусирано към остри граждански, социални и етични проблеми.

Спомените на наши видни журналисти (Петко Бочаров и други) представят Лозан Стрелков като достоен и принципен ръководител, невероятен работохолик, загрижен за развитието и личните проблеми на българските журналисти.

Написал: Проф. Веселин Борисов

Следва очерк за Лозан Стрелков из книгата на Веселин Борисов „Между залеза и изгрева – свидетел на епохата“. (2009).

Лозан Стрелков

Докато бях ученик в Белоградчик в гимназията се получавах вестник „Литературен фронт“. Четях името на Лозан Стрелков като главен редактор на вестника и се гордеех – моите съученици нямаха такъв съселанин.

Купих си няколко негови книги: поемата „Бент“, стихосбирката „Тревога“, пиесата „Разузнаване“ и се наслаждавах като четях биографичните бележки за автора: „Лозан Стрелков е роден в малкото белоградчишко селце Скомля...“.

И моето малко селце Скомля още повече израстваше в съзнанието ми, щом като такъв известен човек бе роден в него. Осъе тогава неволно открих, че Скомля прилича на София по първата и последната буква – С-я.

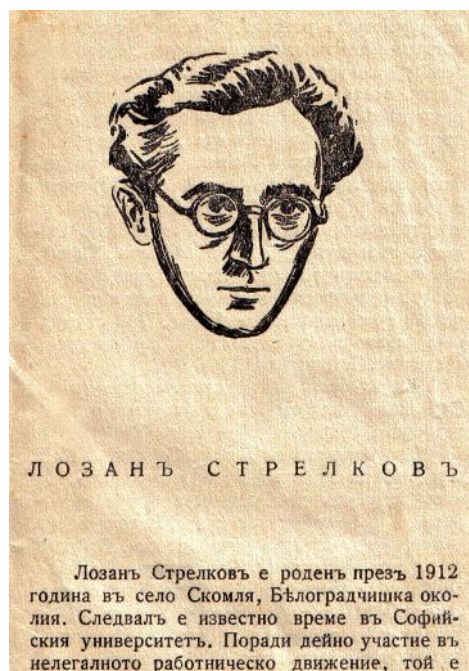
По-късно Лозан Стрелков стана още по-голям човек – генерален директор на БТА (в течение на 18 години) и член на ЦК на БКП. В тези години това бе изключително висока и силна обществена позиция, която съдбата отреждаше на малко хора.

За пиесата „Разузнаване” той получи най-високата държавна награда от онова време - лауреат на Димитровска награда.

Ореолът на Лозан Стрелков доста израсна в моите очи, когато чу от татко следния случай.

Веднага след Девети септември 1944 година Лозан Стрелков работел в редакцията на партийния вестник „Работническо дело”. Настроен на опозиционни критични статии от времето преди Девети, веднъж Стрелков публикувал във вестника нещо като фейлетон, озаглавен „Трима лапат триста зяпат”. В него описвал как тогавашни партийни величия (Антон Югов и други) посетили Пловдивския панаир и обяждали на богата трапеза пред стотици наблюдаващи ги граждани. За тази публикация Стрелков е бил освободен от партийния вестник. Тогавя започнал да пише първата си драма „Разузнаване”.

В малкия град Белоградчик първият ми силен юношески подтик за творчество и стремеж към широкия свят тръгна от името Лозан Стрелков. Когато срещях това име в печата чувствувах някакво извисяване и смътно ме теглеше натам, към непознатия ми голям свят, където е моят прочут съселянин (така го виждах тогава - като прочут човек). По-късно видях и упознах много „прочути” хора, но Лозан Стрелков бе първия ми досег с име, чиято известност далеч надхвърля границите на родния край.

Възприемах Лозан Стрелков като идеал и образец за известен човек, тръгнал от низините и сам изминал пътя до върховете. Това бе вярно. Бях

дори чул, че в младостта си той с велосипед пропътувал от Скопя до София през стръмните планински завои.

Естествено, тогава не можех да знам, че Лозан Стрелков е бил преди всичко политическа личност в литературата и главно на това се дължи широката му известност.

Днес в спомените си известни журналисти го наричат „легендарният директор на БТА” и „партийният писател и драматург”, като отбелязват и негови положителни качества на ръководител.

Журналистът Петко Бочаров казва, че когато за директор на БТА бил назначен Лозан Стрелков от ЦК на БКП връчили на новия началник списък със служители на БТА за уволнение по идеологически съображения – Петко Бочаров, Димитри Иванов, Кръстан Дянков и други - на практика най-добрите специалисти с английски на БТА. Но Стрелков, както и друг път го е правил, отбил атаката и спасил хората си.

Според Петко Бочаров Лозан Стрелков „си беше по рождение широко скроен човек! Той ръководи БТА 18 години, без да допусне ЦК да му се бърка. Но Стрелков не можеше да се противопостави на изтъкнати другари партийци, които пращаха жените си да поработят в БТА - за престиж или за пенсия”.

Димитри Иванов: „Когато отдел "Кадри" в БТА се задръсти от досиетата, шефът Лозан Стрелков реши да отсее глупостите в тях. Наду му се главата на човека и състави партийна комисия по досиетата, пък той се заключи в директорския кабинет и написа пиесата "Човекът от досието”.

Кр.Райдовски: «Лозан Стрелков беше страшно продуктивен и работлив човек. Отиваше сутрин рано, там, в кулоара на БТА, преспиваше 10-15 минути задължително и след това стоеше в агенцията до нощите. И изискваше от своите подчинени да работят по същия начин”.

Самуел Франсес в статията си „Да докоснеш властта” (2007 г.) описва описва последните дни от живота му:

«Лозан Стрелков обичаше вечер да обикаля агенцията и да обменя мнения със служителите си. Той ненавиждаше Соня Бакиш (съпруга на партийния лидер и премиер Станко Тодоров- В.Б.)...

Лозан Стрелков не можеше да си представи живота без агенцията. Дори беше се пренесъл да живее в Творческия дом на БТА на Витоша, а при семейството си отиваше само на гости. Една вечер - бях в Творческия дом и играех шах – бай Лозан пристигна видимо развълнуван. Същия ден Стоян Михайлов и Йордан Йотов (партийни функционери на ЦК на БКП – В.Б.) посетили агенцията, похвалили го за работата му и му съобщили, че го назначават директор на Народния театър. Външно доволен, бай Лозан, макар и драматург, счете назначението за своеобразно понижение. Похвали се пред нас, че е почерпил колегите с уиски по случай високата

оценка, после по съвет на управителката се качи в стаята си. Сутринта шофьорът му не можеше да го дочака и отиде да го потърси, но напразно. След толкова вълнения Лозан Стрелков беше заспал завинаги”.

*

Докато бях в гимназията баща ми ме подканваше да пиша на Лозан Стрелков и да поискам съвети за литературната си дейност, като му припомня, че съм син на негов съученик.

С младежка самоувереност и наивност, вярвайки в родолюбивите чувства на Лозан Стрелков, веднаж му изпратих няколко стихотворения с молба да бъдат отпечатани. Чаках възбудено положителния резултат. Така и не го дочаках. Изобщо не получих отговор от моя земляк-писател. Тогава не знаех, че той на своята висока държавна длъжност, почти бе забравил родното си село, в което живееха родителите му. Почти не се срещаше с хора от Скомля и не се интересувахе от тях.

Разказвах ми, че Лозан Стрелков не бил идвал в родното си село повече от пет години. Само веднъж с лъскавата си служебна кола „Чайка” като пътувал за Видин, спрял за два часа в Скомля при родителите си. Това наистина е било голям „жест” от негова страна. Този факт стои мигновено ореола на Лозан Стрелков в моите очи.

Но тогава, като ученик в Белоградчик, мечтаех да стана писател като Лозан Стрелков и като него, дори повече, да прославя името Скомля.

Юношески бленувания!

И все пак, аз видях веднъж на живо Лозан Стрелков – като студент се срещнах с него. Той беше шеф във вестника на българските писатели „Литературен фронт”. Отидох с голямо вълнение. Наложих се да чакам при секретарката му, докато се освободи. През това време в кабинета му влизаха известни писатели и аз ги гледах с благоговение. Впечатли ме фигурата на популярния поет по това време Божидар Божилов, тънък висок, с хлътнали, но блестящи очи. Той завеждаше отдел поезия във вестника. В момента мъкнеше папка със стихове вероятно за одобрение за печат.

Лозан Стрелков ме посрещна учтиво, отдели ми двацетина минути. Говорихме малко за Скомля и той сподели, че отдавна не е ходил там. Като му казах, че имам написани стихове, той не прояви особен интерес, а ми каза че всеки ден го обсаждат по десетина поети, търсят изяви и подкрепа. Изобщо в литературата се пробивало много трудно, много пишещи са се навъдили. Като разбра, че следвам медицина ме поздрави:

- Ето една сигурна професия. Добре си я избрал – каза ми усмихнато.

Оплака ми се, че не му стига времето за творчество, но все пак в момента започва да пише нова пиеса „Часът на щастието”.

На раздяла ми каза да му се обаждам от време-навреме. Наскоро след това научих от вестниците, че той е станал още по-голям шеф -

генерален директор на БТА. А аз още тогава като че ли нямах нагласата да търся и да досаждам на хората, стоящи по високите етажи на обществото.

Втора среща с най-известния мой съселянин Лозан Стрелков така и не се състоя.